

NOVOSTI NA KNJIŽNEM TRGU

Spomini Vinka Šege

»Leta 1942 je bila v Grahovem ustanovljena vaška straža, v kateri je bil moj starejši brat France. En teden po novi maši /11. julija 1943/ sem ga poročil z zaročenko Štefino Micko iz domače vasi. Po poroki je izstopil iz vaške straže. Zato ob razpadu Italije, 9. septembra 1943, ni pobegnil pred partizani. Mislil si je, da ga ne bodo preganjali, ker je bil že od meseca julija doma.

Takoj po odhodu Italijanov so prišli oboroženi partizani pogledat, ali je France ostal doma. En teden po tem obisku je imel mir. Nato pa so nekega večera ob pol polnoči prišli spet oboroženi par-

skeži vežna vrata, je tolažil svoje z Jezusovimi besedami iz križevega pota: 'Ne jokajte nad menoj!'

Na vasi je čakal tovornjak, na katerem sta že bila dva ujetnika: domači trgovec Baraga in neki učitelj iz Cerknice. Gori so zrinili tudi brata. Vsem trem so z žico zvezali še noge in jih odpeljali na Bloke.

Bratova žena je šla čez kakšen dan na Bloke v upanju, da bo morda lahko obiskala moža. Ni ji bilo dovoljeno, le od daleč ga je videla, in to zadnjikrat. Požrla ga je zločinska pošast, kot toliko drugih nedolžnih in poštenih Slovencev.

Partizani so tiste dni zbirali ujetnike od vseh strani, vlačili so jih na Bloke in v Begunje pri Cerknici. V oktobru 1943 so obe skupini prignali v gozd Mačkovec na ozemlju moje sedanje župnije Rob in po grozovitem mučenju vse pobili. Čez čas je nekdo prišel domaćim v Grahovo povedat, da so partizani ujetemu učitelju iz Cerknice živemu odrezali jezik, mojemu bratu, tudi živemu, pa razrezali usta do ušes.

Vseh žrtev je bilo okoli 70, med njimi je bilo nekaj zajetih domobrancev iz gradu Turjak. Na tem kraju stoji zdaj velik križ in zasilni oltar, kjer je občasno maša. »

To je le kratak odlomek iz nadvse zanimive in dragocene knjige spominov župnika iz Roba Vinka Šege, danes starega 93 let. V knjigi, ki jo je zgovorno podnaslovil *Spomini na hude čase*, opisuje težko obdobje svojega življenja, od začetka druge svetovne vojne do 11. junija 1959, ko so mu bile vrnjene državljanske pravice. V ospredju pripovedi je uničujoč partizanski napad na Grahovo novembra 1943 in Šegov zapor med letoma 1952 in 1956.

Založba Družina je v zbirki *Čas in ljudje* izdala knjigo spominov duhovnika Vinka Šege z naslovom *Dano tisto uro*.

tizani in partizanke in hišo obkolili. Drugi so vdrl v vežo in zahtevali Franceta. Ko so ga mama poklicala, je prišel po stopnicah iz gornje sobe. Partizani v veži so mu takoj z žico zvezali roke. Naš priletni in bolehnata so vstali iz postelje in prišli v vežo, da bi prosili zanj: 'Pustite ga, saj ni nič hudega storil, to je moj sin!' Takrat pa je stopila pred očeta partizanka ter med zmerjanjem in vpitjem z revolverjem vsekala nemočnega starčka po glavi. Vmes se je slišal mamin jok, ki je izražal neizmerno bolečino. Ta jok je v živo zadel tudi brata, saj naša mama niso jokali za vsako malenkost, bili so junaška žena. Ko so krvoloki pehali zvezanega

Pesmi o ljubezni

Same pesmi o ljubezni so starostna, vendar ljubezniva knjiga Toneta Pavčka o ljubezni. O prasili, ki ji je ves svet pokoren in ki nas vodi v srečo in pogubo. O ljubezni so peli pevci od nekdaj v vseh jezikih sveta in samo v eni govorici: doseči želeno in preseči neizrekljivo. Tone Pavček hodi z njimi. Soneti *Same pesmi o ljubezni* so stare in nove zgodbe približevanja Adama k Evi, človeka k domu in rodu, zemljana k zemlji, iskalca k neznanemu, romarja k svetemu, pesnika k skrivnostim in k besedi. Zbirka, izdala jo je Cankarjeva založba, je likovno opremljena z deli Mihe Maleša.

Bog v metroju

»Ko je Bog od svojih posebnih, in celo, kar priznajmo, zelo posebnih služb izvedel, kaj vse se godi v metroju, se je sklenil spustiti dol, da bi se na lastne oči prepričal, kaj se dogaja.« Ob srečanjih z ljudmi se rajskemu obiskovalcu porajajo razmišljanja o današnjem svetu, v katerem kot mimogrede vpleta misli iz *Svetega pisma*. Že zasnova knjige *Bog v metroju* avtorja Gilberta le Mouëla bralca opozarja, da njegov nenavadni izlet ob koncu tedna ni naključen. Razdeljena v štirinajst postaj je knjiga nekakšen netipičen križev pot – križev pot sodobnega človeka. Ob dotiku s stiskami in radostmi navadnih ljudi knjiga (izdala jo je Celjska Mohorjeva družba) ostaja aktualna, v vsakdanji vrvež ujetemu bralcu pa prinaša osvežilno misel.

Mesto ob reki

Pisatelj, dramatik in urednik Miloš Mikeln se v knjigi (izdala jo je Celjska Mohorjeva družba) z naslovom *Mesto ob reki* tokrat predstavlja z literariziranimi spomini na svoje

rodno Celje, kakor ga je doživljal v mladih letih. Pred bralцем se, gledane z otroškimi očmi, vrstijo podobe mesta ob Savinji pred drugo svetovno vojno, ki mu je županovao književnikov ded; sledijo pretresljivi medvojni dogodki, nemirnost povojnega časa, usoda prve slovenske založbe, v kateri so službovali književnikov starši ... A očarljiva nostalgčnost tega pisanja, ki tudi ni brez blagohotne ironije in šegavosti, vendarle vseskozi ostaja v stvarnih okvirih, naletimo pa tudi na marsikaj dokumentarnega.

Skrivna družba

Prostozidarji kot klasična, vase zaprta družba so bili že skoraj od ustanovitve v središču domnev in špekulacij. Podobno kot Judje so morali vedno znova prenašati, da so jim naprtli odgovornost za to ali ono uganko; zapleteno gospodarsko ali družbeno ali politično dogajanje, ki je bilo za sodobnike težko razumljivo, zato je bilo s tem skrženo na oprijemljivo geslo: prostozidarji so organizirali francosko revolucijo in strahovlado jakobincev, prostozidarji so sprožili prvo svetovno vojno, prostozidarji so izkoristili svetovno gospodarsko krizo za lastno bogatenje, prinesli boljše življenje v Rusijo in obvladovali newyorško borzo. Občasno so zaradi kamuflaže prepovedali tudi – sami sebe. V knjigi *Skrivna družba* (izdaja jo je Celjska Mohorjeva družba) nam avstrijski zgodovinar Dieter Binder spregovori o zgodovini in simboliki prostozidarjev in nam odstre tančico s tega skrivnostnega združenja.

Zgodbe iz kanuja

Slovenske reke so zgovorne, zato je vredno obiskati njihove bregove in prisluhni pripovedi, ko z nagajivimi kodri na gladini šepetaje opozarjajo nase. Njihove zgodbe so

tihne in zasanjane, kar sramežljive ob vsem tem, kar nam ponuja sodobni svet, in neslišne, ko hitimo mimo njih. Včasih pa zgolj obisk rečnega brega ne zadošča, temveč nas radovednost žene tja na nemirno vodno gladino, kjer se pletejo bolj doživete zgodbe, ki jim pritegneta tudi rastlinski in živalski svet. O slovenskih rekah zdaj v slikovno bogato opremljeni knjigi *Zgodbe iz kanuja* piše Ivan Esenko. V knjigi se je z veslom v roki podal na pot in spoznaval rečni

Ivan Esenko je dejaven pri proučevanju živalstva in njegovega pomena v vrtni ekologiji, o čemer je napisal vrsto poljudnih in strokovnih člankov. Zdaj jim je dodal knjigo *Zgodbe iz kanuja* (Založba Modrijan).

breg ne s suhe, temveč z vodne strani – in se prepuščal lagodju gibanja med dvema bregovima ... Doslej je Esenko napisal več knjig o vrtni ekologiji: *Zbogom, voluhar*, *Zaživimo z naravo – Ptice in ekološko vrtnarjenje*, *Vrtnarimo z dušo* ter *Vrtna mlaka*. V njih se dotika pozitivnega odnosa do narave in bralcu na prijazen način odpira drugačne poglede na življenje.

IVO ŽAJDELA

Podlistek

Borut jo je nekaj trenutkov samo gledal. No, pogled, kaj nastane iz nič. Dobesedno iz nič. Prepričal se je, da se je razvil v žalitev. Njega. Tega ji ne bo več dopuščal. Zdag ne več, se je odločil. Potem jo je pogledal in začel spet hoditi. Tudi Kristina je stopila z njim vstric. Ne bo ji odgovarjal, je pomislil. Nima smisla. Sploh pa ne za stvari, ki jih je po njenem mnenju že tisočkrat slišal. Če je bilo to res, potem je bil res neumen. A vedel je, da ni bilo tako. Če je kaj neumnega med njima, je to njuna komunikacija. Ne znata se pogovarjati, je zdaj pomislil. Saj, pogovarjala sta se. A o čem? O Patriciji, službi, športu, vsem, je pomislil. Le o njima nikoli. O tem, kako se počutita, ko se prizadeneta, o tem, kako prepričati končati tako, da bo res končan, da ne bosta razbitine vsakega prepira privlekla na dan vsakič, ko se bosta spet skregala. O tem, da bi si res znala odpustiti. Mislil je, da je on to znal. Vendar zdaj ni bil več popolnoma prepričan. Morda se mu je tako samo zdelo. Prikimal si je. Morda. Kristina pa tega gotovo ni znala. Vsak njun prepričanje se je končal tako, da je privlekla na površje za deset let nazaj vse, kar mu je kdaj zamerila. Naredil ni tega, ni je razumel tako, kot je hotela, nekega decembrskega dne, ko je bila bolna, ni namesto nje posejal stanovanja, pa ... Bedarije, je pomislil. Same bedarije. A za Kristino ne. Ona se je spomnila vsega. Zanimivo, vendar v glavnem le neumne stvari. Saj, lepi trenutki, so ji ponavadi takoj ušli iz misli. Teh pa se je spomnil on. Se spomniš, jo je včasih spraševal, ko se je spomnil na kakšen lep skupen trenutek. Ona je odkimavala. Ampak, kako, da se tega ne spomniš, mu ni bilo jasno. Ne vem, se je smeje branila, ampak res sem pozabila, vendar ti verjamem, da je bilo res tako, kot si zdaj povedal, mu je odgovarjala. Še dobro, da sem pozabila, je potem pripomnila, ko je videla, da mu ni vseeno, da si teh lepih trenutkov ni zapomnila. Tako sem lahko zdaj znova vesela. Ženske, je v tistem pomislil. Z razliko od nje, on ni bil vesel Kristininega fantastičnega spomina za slabe dogodke. Raje bi videl, da ji potem v spominu ne bi ostalo nič. Ko bi mogel jaz to spremeniti, je potem pomislil. Potem bi bilo tudi v najinem zakonu drugače. Toda njegovo upanje je počasi ugašalo. Je rešitev v pogovoru, se je potem vprašal. Ko mu

je danes v nekem trenutku prišlo do srca spoznanje, da ne znata govoriti o sebi, o svojih občutkih, mu to ni šlo več iz glave. Morda bi morala začeti delati na tem, je pomislil. Samo, kako?

Zadnje popoldne pred odhodom domov sta spet namenila kopanju v bazenu. Od jutranjega prepira sta bila oba bolj tiho. Govorila sta le o nujnih stvareh. Kristina je bila užaljena, to je Borut vedel. Njemu pa je bilo tako še bolj prav. Se vsaj nista prepirala, je pomislil. Brez besed se človek res težko prepira, se je sam pri sebi nasmehnil. Ko sta prišla do bazena, sta izbrala ležalnika in se namestila nanju. Kristina je takoj potegnila iz torbe revijo in jo pričela listati. Borut pa si je roke prekrižal pod glavo in opazoval okoli sebe. Bolj malo ljudi je danes, se je oziral okoli sebe. Ker je bil dan lep, je šla večina verjetno ven, na sprehode. Tako kot onadva, le da sta se sprehajala zjutraj, v samotni in tišini, ko so drugi še spali. Zdag pa sta v bazenu, ko se drugi sprehajajo. Malo prehitteva, je cinično pomislil. Sicer pa bi moral biti ženi hvaležen, da ga je sploh tako zgodaj zbežala iz sobe. Drugače se ne bi nadihal svežega zraka. Zdag se je spomnil teh njenih besed. Potem ko ji zjutraj ni hotel več odgovarjati, mu je na koncu morala povedati še to. Pozabil sem se ji zahvaliti, je zdaj pomislil. Za to veliko uslugo, da je lahko zjutraj, na novega leta dan, ob sedmih sprehajal svoje noge. Zavzdihnil je. Saj ni vedel, ali naj se smeje ali naj bo resen. A položaj je bil tako absurdno, da ga neprizadetelega res ni mogel pustiti.

»Kdaj se bova jutri odpravila?« se je potem obrnil k njej.

»Kadar boš rekel,« mu je pikro odvrnila.

Prikimal je. Tudi prav. Potem bosta šla kmalu. Dovolj je imel tega dopusta in tega zbadanja, prepira. Vsega je imel dovolj. Jutri zjutraj bosta odšla, potem bosta šla voščiti še k starejšim in pojutrišnjem bosta šla v službo. Še dobro, je pomislil. Bom vsaj imel svoj mir.

Doma – po starem

Kljub zgodnjemu odhodu sta se domov vrnila pozno. Spotoma sta se ustavila še pri obojih starših. Tako je dan hitro minil.

Tanja Mlakar**NESLIŠNO HREPENENJE**

17

»Sta se imela lepo?« ju je spraševala Borutova mati, ko je stala ob njima in ju objemala.

Zelo je bila vesela, ko ju je spet videla. Pogrešala ju je, a tega jima ni hotela govoriti. Ni treba, da bi imela slabo vest, je pomislila.

»Lepo, mama, lepo,« ji je odgovarjal Borut in jo tudi sam stisnil k sebi.

»Pa vidva?« jima je vrnil vprašanje.

»Oh, midva, saj veš. Midva sva že stara, za naju ni nič več lepo. No, ne rečem, ni najslabše, a sam veš. Oče težko hodi, pa ne moreva skoraj nič več ven. To mi manjka, veš. Zrak. Zato le uživajta, otroka, dokler še lahko.« jima je govorila, medtem ko ju je pospremila v jedilnico.

Borutovi starši so stanovali v stari meščanski vili, v kateri so bila le tri stanovanja, vsa enako velika. Stara starša sta zdaj stanovala sama v tem velikemu stanovanju. Bila sta v prvem nadstropju. Kristina je vedno rada prihajala na obisk k njima. Nekaj tako lepega, starinskega se ji je zdelo, da je v tem stanovanju. Kot da bi dihalo s stanovalci. In dihalo je zelo počasi. To se je čutilo. Oba, tast in tašča, sta bila že dolgo v pokoju in v tem času se jima je življenje zelo upočasnilo. To je Kristina čutila. Tak mir jo je prežal, ko je stopila notri.

»Pa Patricija?« je medtem Borutova mati pretrgala nit njene razmišljanja.

»Vrne se v soboto,« ji je odgovorila Kristina in se usedla na staro, udobno zofo.

»Se je kaj oglasila?« je spet vprašala.

»Ne. Tako smo bili tudi dogovorjeni,« ji je zdaj povedal sin.

Mama je prikimala.

»Oče, kako si?« se je potem Borut obrnil k očetu.

Oče je sedel na starem gugalniku. Bil je že ves oguljen, a na njem je najrajši sedel.